

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТА ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

У статті розглянуто сутність основних засобів як економічної категорії. Проаналізовано вартісний критерій віднесення активів до основних засобів і систематизовано відповідні класифікаційні групи. Визначено таксономічні особливості земель сільськогосподарського призначення в контексті їх обліку як засобів виробництва. Розкрито особливості використання та відтворення основних засобів у сільськогосподарських підприємствах. Досліджено ступінь забезпеченості сільського господарства технічними засобами.

Ключові слова: основні засоби, класифікація основних засобів, сільське господарство, земельні ресурси, відтворення основних засобів.

I. Вступ

Основні засоби є однією зі складових продуктивних сил суспільства. Рівень забезпеченості, структурні пропорції та якісний стан основних засобів визначають потенціал розвитку економіки в цілому й окремих галузей зокрема. Оскільки сільське господарство в Україні є однією з провідних галузей, то актуальним є дослідження резервів підвищення її ефективності. Для визначення шляхів розвитку необхідно, перш за все, визначити особливості використання основних засобів у сільському господарстві, яке має свої специфічні риси порівняно з іншими галузями економіки. Цей чинник безпосередньо впливає на ефективність як використання, так і відтворення основних засобів.

Визначенню поняття та сутності основних засобів присвячені праці таких учених: Я. К. Білоусько [1], Г. М. Бражєвської [2], О. І. Дація [3], А. В. Мазур [5], О. В. Олійника [7], Г. М. Підлісецького [8], М. Ф. Рибченко [11], О. В. Шкільова [13]. Однак у літературі відсутній єдиний підхід до визначення основних засобів як економічної категорії, їх відображення в бухгалтерському та податковому обліку. Також залишаються недостатньо вивченими особливості формування й використання основних засобів у сільському господарстві.

II. Постановка завдання

Метою статті є дослідження економічної сутності та вдосконалення класифікації основних засобів, визначення особливостей використання й відтворення основних засобів у сільськогосподарських підприємствах.

III. Результати

На сьогодні існує досить велика кількість трактувань понять "основні засоби" та "основні фонди". Зокрема, деякі науковці ототожнюють ці поняття, інші говорять про відмінності в оціночній сфері. Вони вважа-

ють, що основні засоби є натурально-речовим виразом засобів праці, які тривалий час, не змінюючи своєї натуральної форми, багаторазово беруть участь у процесі виробництва, поступово спрацьовуються й частинами переносять свою вартість на вироблену продукцію. У свою чергу, фонди – це їх грошовий вираз. Однак наведені визначення в чинній законодавчій і нормативній базі дають досить вичерпне визначення цьому поняттю.

Згідно з п. 4 П (С) БО 7, основні засоби – це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він більший за рік) [10].

Відповідно до п. 14.1.138 ст. 14 Податкового кодексу України, основні засоби – матеріальні активи, в тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 6000 грн, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання в господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 6000 грн і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік) [9].

Однак у п. 14 Податкового кодексу України вказано, що у 2011 р. норматив для основних засобів, визначений у п. 14.1.138 цього Кодексу, встановлюється в розмірі

1000 грн. Тобто з 01.04.2011 р. застосовують уніфікований термін "основні засоби" і в бухгалтерському, і в податковому обліку [9].

На нашу думку, нормативне визначення суми вартості основних засобів у розмірі 6000 грн є недостатньо коректним, оскільки в умовах глобальної та національної нестабільності економіки, кон'юнктурних коливань, валютного диспаритету й воєнного конфлікту не зовсім правильним є подання фіксованого значення без урахування інфляційних процесів у економіці країни. Тому критеріальний показник у вигляді фіксованої суми потрібно або щорічно індексувати, або зробити прив'язку до соціальних стандартів (наприклад, до значення мінімальної заробітної плати чи розміру прожиткового мінімуму).

Співвідношення між окремими складовими основних засобів характеризує їх структуру. Одним з ключових моментів підвищення ефективності використання основних засобів є їх класифікація. З прийняттям Податкового кодексу України законодавчо затверджено 16 груп основних засобів та визначено мінімально допустимі строки їх корисного використання [9]:

група 1 – земельні ділянки (невизначений термін);

група 2 – капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом (15 років);

група 3 – будівлі (20 років), споруди (15 років), передавальні пристрої (10 років);

група 4 – машини та обладнання (5 років);

група 5 – транспортні засоби (5 років);

група 6 – інструменти, прилади, інвентар (меблі) (4 роки);

група 7 – тварини (6 років);

група 8 – багаторічні насадження (10 років);

група 9 – інші основні засоби (12 років);

група 10 – бібліотечні фонди (невизначений термін);

група 11 – малоцінні необоротні матеріальні активи (невизначений термін);

група 12 – тимчасові (нетитульні) споруди (5 років);

група 13 – природні ресурси (невизначений термін);

група 14 – інвентарна тара (6 років);
група 15 – предмети прокату (5 років);
група 16 – довгострокові біологічні активи (7 років).

Класифікація основних засобів згідно з Податковим кодексом України викликає ряд питань. Одне з них – це доцільність включення земельних ділянок до основних засобів. Особливо це стосується галузі сільськогосподарства, де земля є не тільки засобом, а й предметом праці. Земельні ресурси є продуктом природи, а отже, не є результатом праці людини. У процесі правильного використання земля не лише не зношується, а навпаки й покращується її якісні характеристики, що не характерно для основних засобів. Крім того, за умови раціонального користування земля є вічним ресурсом. Також відсутність сформованого, повноцінного ринку землі, що функціонує, не дає змоги включити їх вартість до структури капіталу сільськогосподарського підприємства. Тим більше, що більшість сільськогосподарських підприємств є не власниками, а користувачами земельних ділянок на основі договорів оренди. Водночас до основних засобів належать капітальні витрати на покращення земель, не пов'язані з будівництвом, що за своєю економічною сутністю відповідають поняттю "основні засоби".

Слід зауважити, що зазначені допустимі строки корисного використання основних засобів у Податковому кодексі України є скоріше не мінімальними, а середніми або навіть значними, оскільки враховують лише фізичний знос і упускають моральний, який в умовах бурхливого науково-технічного розвитку стає все більшим. В українській практиці останнє підтверджується проблемою обліку деяких видів оргтехніки, стрімке старіння якої описує так званий закон Мура.

Незважаючи на вказані недоліки, визначення дефініції "основні засоби" в нормативних документах є досить вичерпними й дають змогу виділити загальні особливості формування та використання основних засобів у галузях національної економіки (рис. 1).

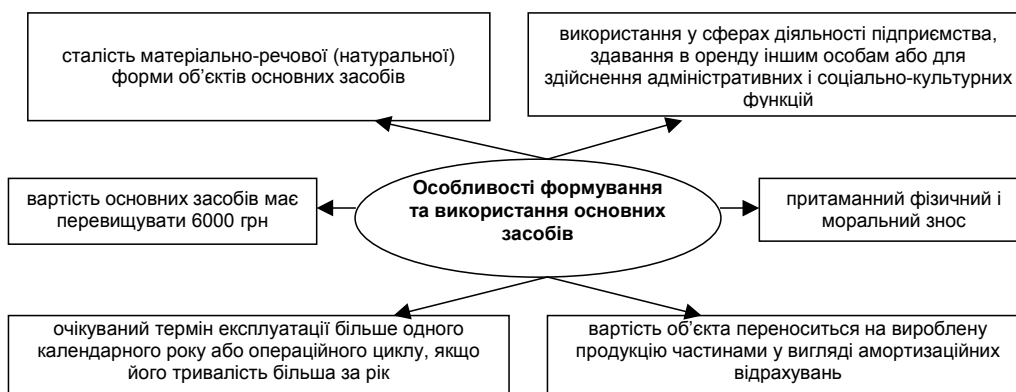

Рис. 1. Особливості формування та використання основних засобів у галузях національної економіки
Джерело: узагальнено автором за даними [5; 7; 12]

Однак кожна галузь національної економіки має свої специфічні риси, що безпосередньо впливають на формування, використання та відтворення основних засобів. Зокрема, головними особливостями сільського господарства є діяльність у певних природно-кліматичних умовах, сезонність виробництва, використання земельних ресурсів як засобу та предмета праці, робота з живими організмами. На основі дослідження особливостей сільського господарства нами визначено особливості використання та відтворення основних засобів у сільськогосподарських підприємствах.

1. Основні засоби досить різноманітні за складом і різні за функціональними особливостями, що передбачає їх поділ на активну частину, що безпосередньо бере участь у створенні доданої вартості, та пасивну частину, яка створює умови для виробництва.

2. При виробництві сільськогосподарської продукції використовують різні технічні засоби при виконанні агротехнічних або зооінженерних робіт. Зокрема, виділяють загальні технічні та спеціальні засоби. Спеціальні технічні засоби галузі рослинництва й тваринництва різні за функціональним призначенням, тому мають обмежену взаємозамінюваність чи взаємодоповнення (наприклад, трактори в сільському господарстві можуть виконувати технологічні операції лише за наявності додаткового навісного чи причіпного обладнання).

3. Сезонність сільського господарства зумовлює неритмічність використання основних засобів протягом року, особливо задіяних у галузі рослинництва. Для основних засобів галузі тваринництва характерна більша ритмічність, оскільки виробництво не припиняється протягом усього року, а технологічні операції часто повторювані й більш однорідні. Основні засоби вузької спеціалізації в рослинництві (борони, культиватори, сівалки, збиральні комбайни) можуть використовуватися від кількох днів до місяця, що значно зменшує їх річний рівень продуктивності, а також можливості розширеного відтворення.

4. У сільському господарстві для основних засобів характерний швидкий фізичний і моральний знос. Вищий рівень фізичного зносу порівняно з іншими галузями економіки зумовлений роботою основних засобів під відкритим небом під впливом несприятливих погодних умов, а також взаємодією з землею та біологічними активами. Швидкий моральний знос зумовлений постійним якісним удосконаленням і розширенням арсеналу технічних засобів виробництва. У національному сільському господарстві зростає частка іноземної техніки, яка характеризу-

ється кращими техніко-експлуатаційними характеристиками.

5. В умовах дефіциту фінансового забезпечення значну частину основних засобів сільськогосподарських підприємств використовують після завершення експлуатаційного терміну, що негативно впливає на якість і своєчасність виконання виробничих операцій та, як наслідок, зумовлює зростання собівартості продукції.

6. Використання технічних засобів у сільському господарстві потребує активної участі людини, тобто повне й раціональне використання основних засобів неможливе без участі трудового ресурсу, який здійснює управління та організацію використання, зберігання й відтворення основних засобів.

7. Основні засоби в сільському господарстві сприяють поглибленню поділу праці, оскільки виробництво певного виду сільськогосподарської продукції потребує окремого набору технічних засобів.

8. Використання основних засобів у сільськогосподарських підприємствах потребує додаткових витрат, пов'язаних з експлуатацією, наприклад, пальне, мастило, запасні частини, ремонт.

9. Перелік основних засобів для виробництва певного виду сільськогосподарської продукції залежить від технології виробництва, рівня спеціалізації та можливостей системи ресурсного забезпечення підприємства.

10. У сільськогосподарському виробництві, що характеризується значною просторовою розосередженістю, транспорт і логістична інфраструктура забезпечують матеріальні та організаційно-економічні умови для синхронізації виробничої діяльності з іншими сферами.

11. Перманентний диспаритет цін на промислову та сільськогосподарську продукцію створює передумови лише для звуженого відтворення основних засобів, а отже, і скорочення сільськогосподарського виробництва.

12. При відтворенні технічних засобів необхідно враховувати техніко-експлуатаційні характеристики та вимоги екологічності.

13. Ефективність використання основних засобів безпосередньо залежить від рівня забезпеченості оборотними активами.

Відповідно до Концепції науково-технологічного та інноваційного розвитку України, однією з головних цілей розвитку є технологічне переобладнання й структурна перебудова виробництва з метою нарощування випуску товарів, конкурентоспроможних на світовому й внутрішньому ринках. На сьогодні техніко-економічний рівень виробництва сільськогосподарської продукції в Україні залишається низьким. Це стосується, насамперед, коливання врожайності сільсько-

господарських культур і зростання обсягів витрат, пов'язаних із виробництвом сільськогосподарської продукції. Однією з причин такого становища є незавершеність формування машинно-тракторного парку та пов'язана з цим організаційно-технологічна незгодженість комплектування машинно-тракторних агрегатів, що призводить до неповного використання їх потенційних можливостей.

Дослідження структури тракторного парку та зернозбиральних комбайнів між сільськогосподарськими підприємствами й народними господарствами свідчать про структурні зміни на користь народних господарств. Так, у 2000 р. 73,6% кількості тракторів припадало на сільськогосподарські

підприємства, а у 2009 р. їх частка зменшилася до 48,2% і продовжувала зменшуватися – 39% у 2014 р. Збільшення кількості техніки в народних господарствах зумовлене проведенням приватизаційних процесів (вилучення майнових паїв) і земельної реформи, яка забезпечує доступ селян до власної та орендованої землі з метою ведення сільськогосподарського виробництва.

Обсяги виробництва валової продукції сільського господарства та її відтворення визначають не загальною кількістю наявної техніки, а рівнем забезпеченості нею, який характеризується, перш за все, наявністю технічних засобів у розрахунку на одиницю земельної або оброблюваної площі (табл. 1).

Таблиця 1

Забезпеченість сільськогосподарською технікою сільськогосподарських підприємств України, 2000, 2010–2014 рр.

Показники	Роки				2014 р. у % до			
	2000	2010	2011	2012	2013	2014	2000	2010
Трактори в розрахунку на 1000 га ріллі, од.	11	8	8	8	8	7	63,6	87,5
Середня потужність двигуна трактора, кВт	87,9	83,0	86,0	85,9	88,4	90,4	102,8	108,9
Зернозбиральні комбайни в розрахунку на 1000 га посівної площі зернових культур (без кукурудзи), од.	6	4	4	4	4	4	66,7	100,0
Кукурудозбиральні комбайни в розрахунку на 1000 га посівної площі кукурудзи, од.	8	1	1	1	1	1	12,5	100,0
Картоплезбиральні комбайни в розрахунку на 1000 га посівної площі картоплі, од.	133	59	49	40	16	43	32,3	72,9
Бурякозбиральні машини в розрахунку на 1000 га посівної площі цукрових буряків, од.	16	9	8	9	13	9	56,3	100,0
Льонозбиральні комбайни в розрахунку на 1000 га посівної площі льону, од.	72	8	7	5,8	1	6	8,3	75,0
Установки та агрегати для доїння корів, тис. од.	33,5	10,9	10,8	11,2	11,2	10,5	31,3	96,3

Джерело: розраховано автором за даними [12, с. 188].

Рівень забезпеченості сільськогосподарських підприємств України тракторами та основними видами збиральних комбайнів істотно знизився.

Існує дуже висока диференціація в рівні забезпеченості окремими видами техніки по регіонах України, і ще більше – по окремих підприємствах. У 2014 р. найвищі показники наявності тракторів на 1000 га ріллі спостерігалися в сільськогосподарських підприємствах Закарпатської області (16 од.), Волинської (12 од.), Львівської (11 од.), Івано-Франківської, Чернівецької (по 10 од.), а найнижчий рівень забезпеченості тракторами – у Донецькій (4 од.), Луганській та Сумській областях (по 5 од.). Отже, навантаження ріллі на один трактор у сільськогосподарських підприємствах варіює по областях України від 63 до 200 га.

Наявність зернозбиральних комбайнів у сільськогосподарських підприємствах у розрахунку на 1000 га посівів зернових без кукурудзи коливалася від 3 од. у Запорізькій, Луганській, Миколаївській, Одеській, Тернопільській, Харківській, Херсонській областях до 9 од. в Закарпатській області. Навантаження на один зернозбиральний комбайн по сільськогосподарських підприємствах в об-

ластях України варіює від 111 до 333 га посівів зернових.

Для порівняння: у США на один трактор припадає 28 га ріллі, а на один зернозбиральний комбайн – 67 га посівів зернових культур, у Великобританії – відповідно 13 і 71 га, у Франції – 12 і 63 га, у Німеччині – 5 і 36 га, і це за умов, що техніка в цих країнах є більш продуктивною і якісною за своїми технічними параметрами, ніж в Україні [13, с. 398].

Таким чином, рівень технічного забезпечення сільськогосподарського виробництва в Україні не відповідає сучасним світовим стандартам і має тенденцію до звуженого відтворення, що негативно впливає на виробництво продукції.

Низька забезпеченість сільськогосподарською технікою призводить до порушення оптимальних термінів виконання технологічних операцій і, як наслідок, до зростання втрат продукції (табл. 2).

Отже, через подовження термінів збирання врожаю зернових до 30 днів проти нормативних 10 днів щорічні втрати зерна в середньому становлять 12% від урожайності, тобто 5988,3 тис. т зерна, що за вартістю еквівалентне 5361 од. або 19,7% зернозбиральних комбайнів типу “John Deer”.

Для нормальної організації основних засобів виробництва необхідне своєчасне їх відтворення. При цьому відтворюється як вартість, так і натуральний вигляд основних

засобів. Відтворення вартості основних засобів здійснюють шляхом створення амортизаційного фонду, а також за рахунок виручки від реалізації або ліквідації цих засобів.

Таблиця 2

Резерви оновлення парку зернозбиральних комбайнів за рахунок ліквідації втрат зерна в Україні, 2012–2014 рр.

Показники	Роки		
	2012	2013	2014
Посівна площа зернових і зернобобових культур, тис. га	11449,4	11567,2	10634,3
Площа, з якої зібрано врожай, тис. га	10793,6	11214,8	10507,2
У % до посівної площі	94,3	97	98,8
Валовий збір зернових і зернобобових культур, тис. т	36075	49058,1	49902,6
Наявність зернозбиральних комбайнів, од.	31158	29364	27196
Норматив навантаження на вітчизняні зернозбиральні комбайни, га	200	200	200
Нормативна кількість комбайнів для збору врожаю в оптимальні терміни, од.	57247	57836	53171,5
Забезпеченість зернозбиральними комбайнами у % до нормативної потреби, %	54,4	50,8	51,1
Втрати зерна внаслідок порушення оптимальних термінів збирання зерна:			
у % до валового збору	12	12	12
абсолютне значення, тис. т	4329	5959,1	5988,3
Середня ціна реалізації зернових та зернобобових, грн/т	1547,1	1299,8	1801,4
Втрачений дохід від реалізації зернових та зернобобових, тис. грн	6697396	7745612	10787345,2
В еквіваленті зернозбиральних комбайнів "John Deere", од.	3999,4	4602,3	5361,2
Довідково: вартість комбайна "John Deere", тис. грн	1674,6	1683	2012,1

Джерело: розраховано автором за даними [4; 6; 12].

Організація відтворення основних засобів у натуральній формі полягає в закупівлі нових, одержанні безкоштовно або будівництві відповідних об'єктів. Слід враховувати, що для своєчасної заміни вибулих засобів новими по можливості треба вчасно збільшувати їх кількість, вдосконалювати їх структуру. Тобто відтворення має відбуватися на інноваційній технічній основі.

IV. Висновки

Таким чином, використання та відтворення основних засобів у сільському господарстві має свої специфічні риси, що зумовлює рівень ефективності та результативності сільськогосподарського виробництва.

Перспективою подальших наукових досліджень є вирішення питань уточнення складу основних засобів та їх класифікації для спрощення обліку, а також обґрунтування чинників, що впливають на ефективність використання основних засобів у галузях сільського господарства.

У сільськогосподарських підприємствах України спостерігають тенденцію до зменшення кількості та забезпеченості технікою, що негативно впливає на обсяги виробництва продукції, створює втрати продукції, зменшення яких сприяло б швидшому оновленню машинно-тракторного парку підприємств.

Список використаної літератури

1. Білоусько Я. К. Техніко-технологічне забезпечення сільського господарства / Я. К. Білоусько, Ю. Я. Лузан, В. Л. Товстопят // Економіка АПК. – 2009. – № 12. – С. 29–33.
2. Бражевська Г. М. Техніко-технологічне забезпечення виробництва продукції рослинництва / Г. М. Бражевська // Економіка АПК. – 2009. – № 12. – С. 49–52.

3. Дацій О. І. Спеціалізація і концентрація як фактори підвищення ефективності використання основних виробничих фондів / О. І. Дацій // Вісник Сумського державного аграрного університету. Серія "Фінанси і кредит". – 1999. – № 2. – С. 164–166.
4. Купівля матеріально-технічних ресурсів для виробничих потреб сільськогосподарськими підприємствами у 2013 році: статистичний бюлетень / відп. за вип. О. М. Прокопенко. – Київ: Державна служба статистики України, 2014. – 44 с.
5. Мазур А. В. Поняття та класифікація основних засобів підприємства: [Електронний ресурс] / А. В. Мазур. – Режим доступу: <http://gisap.eu/ru/node/536>.
6. Наявність сільськогосподарської техніки та енергетичних потужностей у сільському господарстві у 2014 році: статистичний бюлетень / відп. за вип. О. М. Прокопенко. – Київ: Державна служба статистики України, 2015. – 44 с.
7. Олійник О. В. Економічний механізм розширеного відтворення: навч. посіб. / О. В. Олійник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – 287 с.
8. Підлісецький Г. М. Підвищення рівня фондооснащеності аграрного виробництва як основа зростання його ефективності / Г. М. Підлісецький // Економіка АПК. – 2009. – № 12. – С. 21–28.
9. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>.
10. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби": затверджено наказом Міністерства фінансів України

- від 27.04.2000 р. № 92 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0288-00>.
11. Рибченко М. Ф. Теоретико-методологічні аспекти оцінювання основних засобів / М. Ф. Рибченко // Держава та регіони. Серія: "Економіка та підприємництво". – 2006. – № 2. – С. 225–228.
12. Сільське господарство України за 2014 рік : статистичний збірник / відп. за вип. О. М. Прокопенко. – Київ : Державна служба статистики України, 2015. – 379 с.
13. Шкільов О. В. Стан матеріально-технічної бази сільського господарства та джерела її оновлення / О. В. Шкільов // Формування і реалізація державної політики розвитку матеріально-технічної бази агропромислового комплексу в Україні. – Київ : ІАЕ УААН, 2003. – С. 398–402.
- Стаття надійшла до редакції 18.09.2015.

Черкасов А. А. Особенности использования и воспроизводства основных средств в сельском хозяйстве

В статье рассмотрено сущность основных средств как экономической категории. Осуществлен анализ стоимостного критерия отнесения активов к основным средствам, а также систематизацию соответствующих классификационных групп. Определены таксономические особенности земель сельскохозяйственного назначения в контексте их учета как средств производства. Раскрыты особенности использования и воспроизведения основных средств в сельскохозяйственных предприятиях. Исследована степень обеспеченности сельского хозяйства техническими средствами.

Ключевые слова: основные средства, классификация основных средств, сельское хозяйство, земельные ресурсы, воспроизводство основных средств.

Cherkasov A. Peculiarities of Use and Reproduction of Fixed Assets in Agriculture

In the article the essence of fixed assets as an economic category is considered. Definition of this category from legislative and regulatory positions is investigated. Cost criteria adding to fixed assets is analyzed. Emphasized that in conditions of uncertainty determining a fixed value, without taking into account of inflation in the economy is not quite correct.

Systemic generalization of classification groups of fixed assets is conducted. Taxonomic features of agricultural land in the context of accounting as a means of production are defined. Emphasized that the usefulness of the inclusion the plots of land to fixed assets requires additional reasoning. This particularly applies to agriculture, where the land is not only the means but also the subject of labor.

The peculiarities of use and reproduction of fixed assets in agricultural enterprises are solved. These peculiarities include diversity of composition, seasonality and spatial dispersed production, increased wear, abnormal operation, technological and resource dependency, environmental limitations.

Investigations of the structure of tractors and combine harvesters at agricultural enterprises and farms indicate structural changes in favor of households. Increasing the number of appliances in households caused by the conduct of privatization and land reform to ensure access of peasants to own and lease land for the purpose of agricultural production.

The level of provision with farm tractors and the main types of combine harvesters is significantly decreased in Ukrainian enterprises. There is a very high differentiation in the level of provision of certain types of machinery according to regions of Ukraine. The level of loading plowing on one tractor in agricultural enterprises in the regions of Ukraine varies from 63 to 200 hectares.

Technical support of agricultural production in Ukraine does not meet modern international standards and tends to narrowed reproduction that has negative impact on production. The low availability of agricultural machinery leads to disruption of optimal timing of technological operations and, consequently, to an increase in loss of production.

Key words: fixed assets, classification of fixed assets, agriculture, land resources, restoration of fixed assets.